

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Београд, 9. јун 2022. године

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ *Постмодерна популарна култура у делима Ијана Макјуана, КАНДИДАТКИЊЕ Јоване Срећковић*

I. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ:

1. Датум и орган који је именовао комисију
20. 04. 2022. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

др Зоран Пауновић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2006), Филолошки факултет у Београду;

др Александра Јовановић, редовни професор за ужу научну област Енглеска и америчка књижевност (2016), Филолошки факултет у Београду;

др Тијана Парезановић, ванредни професор (2020), Факултет за стране језике Алфа БК Универзитет;

II. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име, име једног родитеља, презиме:
Јована, Милан, Срећковић
2. Датум рођења, општина, република:
20. децембар 1989., Горњи Милановац, Србија
3. Наслов мастер рада:
Постмодернизам у романима *Истрајна љубав* и *Субота* Ијана Макјуана
4. Датум и место одбране мастер рада:
30. септембар 2013., Филолошки факултет, Универзитет у Београду
5. Научна област из које је стечено академско звање мастера/магистра наука:
Друштвено-хуманистичке науке

III. НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Постмодерна популарна култура у делима Ијана Макјуана

IV. ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација Јоване Срећковић обухвата 146 куцаних страна, приређених према Упутству за писање докторских дисертација. Дисертација садржи следећа поглавља: 1. Увод (стр. 2-8); 2. Теоријски оквир – постмодерна популарна култура (8-19); 3. О аутору – Ијан Макјуан (19-23); 4. Макјуанова *Субота* и постмодерна популарна култура (23-60); 5. Питање конзумеризма романа *Солар* Ијана Макјуана (60-93); 6. Постмодерна популарна култура *In (a) Nutshell*; 7. Макјуан и друге популарне форме – филм и телевизија (119-125); 8. Закључак (125-139); На крају рада је педантно сачињена библиографија (139-146).

V. ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација кандидаткиње Јоване Срећковић по свим својим одликама представља вредно и оригинално научно дело. Дисертација садржи осам целина, односно увод, шест поглавља и закључак. У уводном делу, образложени су како циљ, тако и предмет рада, при чему је истакнут и теоријски оквир који је послужио као окосница дисертације. Кандидаткиња је промишљено одабрала спој постмодернизма и популарне културе како би на одговарајући начин анализирао комплексна природа света данашњице. У доба позног капитализма када је систем капиталистичке производње, који је иначе вођен профитом, увелико успостављен и када је све око нас, захваљујући таквом стању ствари, постало одређени вид робе, постмодерна популарна култура, која слави конзумеризам, хедонизам, као и стил, показала се као изузетно погодан правац који може да понуди добар увид у идентитете појединаца, али и њихову позицију на друштвеној лествици, при чему је уједно омогућено и осликавање компликованих међуљудских односа, као и стање у култури и друштву дате (актуелне) епохе.

Након увода, наредно, друго, поглавље под називом *Теоријски оквир – постмодерна популарна култура* доноси осврт на овај сложени термин. Како би обухватила целокупан дијапазон значења термина, кандидаткиња је издвојила неколико одељака у оквиру поглавља, полазећи од саме популарне културе која је узета за тежиште рада. Адекватан ослонац пронађен је у делима теоретичара Џона Фиска, Доминика Стринатија, Џона Сторија, Анђеле Мекроби, као и Рејмонда Вилијамса, где се поклопило виђење популарне културе као активног чина или процеса стварања значења, као и културе, која пружа одређени вид отпора доминантним силама, истовремено доносећи задовољство особи која се налази у овом облику „производње“. Како кандидаткиња наводи, повезивање ова два термина покренуло је бројне дебате и отворило подједнак низ питања на интелектуалној агенди омогућавајући истраживачима да, док се слободно крећу по, сада већ, фрагментисаном и децентрализованом „великом хотелу“ (Grand Hotel) данашњег доба, проучавају компликоване друштвене односе, као и идентитете које појединци остварују на различитим нивоима.

У оквиру трећег поглавља, кандидаткиња прави кратак и примерен осврт на биографију писца Ијана Макјуана и његово стваралаштво, које захваљујући својој комплексности може да одговори нестабилној постмодернистичкој стварности и њеном споју са популарном културом, док истовремено открива стање у култури и друштву актуелног века и оправданост Макјуанове титуле доброг хроничара свог времена.

Кандидаткиња се бави анализом првог одабраног романа у низу, *Суботе*, из угла постмодерне популарне културе у оквиру четвртог поглавља. Међу издвојеним елементима анализираних вида културе на првом месту су се нашли медији и вести који се у свету

данашњице, као и маџуановских јунака, конзумирају попут било које друге врсте робе. Анализа се чврстом логиком наставља у смеру политике популарне културе која исказује своје дејство на микронивоу, како кандидаткиња запажа, избегавајући револуционарност својствену тоталитарном систему. Обрађујући теме појединачног идентитета, међуљудских односа, позиционирања у култури и друштву XXI века, као и стање исте те културе и друштва, након медија и политике у фокус је стављена блуз музика као облик постмодерне популарне културе која даје доминантан тон роману, а који удружен са изгледом и архитектуром града доста говори о становницима који живе на територији Лондона. Кандидаткиња завршава поглавље анализом интертекстуалних момената у тексту пошто појављивање појединих мотива, слика или епизода, који су позајмљени из других дела, омогућава кружење значења која треба да привуку пажњу истраживача услед указивања на негативну тенденцију цикличних понављања одређених момената и видова понашања.

Након анализе *Суботе*, кандидаткиња у петом поглављу анализира наредни роман Ијана Маџуана, *Солар*. Питање грађења идентитета неизоставна је тема и овог поглавља, пошто јунаци користе све комодитете који су им на располагању не би ли нашли своје место у друштву и имали сопствено задовољство у слици коју другима пружају о себи. Конзумеристичка и хедонистичка природа јунака је у толикој мери изражена да се конзумирање и активно стварање популарне културе види као непрестан процес који се не завршава ни када се нађемо у удобности и комфору свог дома. Кандидаткиња анализом долази до виђења дома као још једног облика робе, који доста открива о појединцу и његовој позицији у друштву. Однос према свету који нас окружује намеће се преко последње целине насловног поглавља, које говори о глобалном загревању. Елементи популарне културе у овом сегменту наводе кандидаткињу да, попут главног јунака, постави питање о стварном постојању проблема који утиче на целокупан свет или, пак оповргавању његовог постојања, због присуства бројних опречних мишљења и осетљивости теме услед њене актуелности.

Шесто поглавље у свом фокусу има роман *Орахова љуска* који је својеврсна савремена верзија Шекспировог *Хамлета*. Исти мотив који се појављује у савременом добу, четири века након периода у коме је Шекспир живео и стварао, указује на непролазност појединих тема, а уједно кандидаткиња указује на промене које су се догодиле у култури и друштву у оквиру овог раздобља, односно одсуство истих. Поред интертекстуалности која је присутна у великој мери, кандидаткиња уочава и анализира присуство мита у савременом друштву и његову улогу у томе да обезбеди *modus vivendi* одређеним облицима понашања који нису увек тако пожељни ни у једном времену у коме људи живе. Кандидаткиња говори и о томе да ли постоји оправданост освете у модерном полису који је уређен законима у поређењу са Шекспировим добом, пошто се у средишту романа налазе теме прељубе, ковања завере за убиство, као и само убиство. И у овом роману, као и у претходна два, присутни су јунаци који су незасити потрошачи различитих комодитета, чак и они који још увек нису рођени, чиме постају активни ствараоци популарне културе и њених значења.

Након анализе три одабрана романа, кандидаткиња се окреће другим популарним формама, тачније филму и телевизији у вези са Маџуановим стваралаштвом. Овде се налази појашњење посебности уметничког израза овог писца, пошто се његов уплив у различите облике популарне културе показао изузетно плодносим по његова потоња књижевна дела. Поједине технике које су својственије визуелним уметностима примењене су у настанку његових романа, што их је учинило додатно интересантним и значајним за

изучавање из угла постмодерне популарне културе, с обзиром на то да је оваква синестезија изузетно плодносна за анализе и тумачења.

У закључку, кандидаткиња наводи како постмодерна популарна култура показује моћ да својим прогресивним деловањем утире пут ка постепеним променама у самом друштву, док пружа модел функционисања у време присуства бројних негативних тенденција, обезбеђујући уједно задовољство, значење и својеврстан идентитет сваком појединачном потрошачу XXI века.

VI. СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

1. Срећковић, Ј. (2020). Popular Culture in (a) *Nutshell*: Ian McEwan's Modern Hamlet. у: Б. Чубровић (ред.), *Belgrade English Language and Literature Studies*, vol. 2, International Conference to Mark the 90th Anniversary of the English Department. Belgrade: Faculty of Philology, 299–307.
2. Срећковић, Ј. (2018). Постмодернистичке игре Фокнера и Морисонове у романима *Авесаломе*, *Авесаломе!* и *Вољена*. у: В. Половина, *Анали Филолошког факултета*, књига XXX, свеска II. Београд: Филолошки факултет, 67–81. доступно на: <http://doi.fil.bg.ac.rs/volume.php?pt=journals&issue=analiff-2018-30-2&i=4>
3. Срећковић, Ј. (2017). Еротизам у делу *Објава броја 49* Томаса Пинчона. у: В. Половина, *Анали Филолошког факултета*, књига XXIX, свеска II. Београд: Филолошки факултет, 161–176. доступно на: <http://doi.fil.bg.ac.rs/volume.php?lang=en&pt=journals&issue=analiff-2017-29-2&i=10>
4. Срећковић, Ј. (2017). Представљање друштва и културе Енглеске помоћу елемената популарне културе у роману *Субота* Ијана Макјуана. у: М. Анђелковић (ред.), *Савремена проучавања језика и књижевности*, књига II, VIII научни скуп младих филолога Србије, Крагујевац, 2. април 2016. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 295–305.
5. Срећковић, Ј. (2016). Елементи популарне културе у роману Томаса Пинчона *Објава броја 49*. у: В. Половина, *Анали Филолошког факултета*, књига XXVIII, свеска I. Београд: Филолошки факултет, 63–82. доступно на: <http://doi.fil.bg.ac.rs/volume.php?lang=en&pt=journals&issue=analiff-2016-28-1&i=4>
6. Срећковић, Ј. (2016). Елементи постмодернизма у роману *Субота* Ијана Макјуана. у: М. Анђелковић (ред.), *Савремена проучавања језика и књижевности*, књига II, VII научни скуп младих филолога Србије, Крагујевац, 28. март 2015. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 135–145.
7. Срећковић, Ј. (2016). Блуз музика као елемент популарне културе и одраз стања друштва Енглеске, почетком 21. века, у роману *Субота* Ијана Макјуана. у: А. Вранеш, *Литература и култура*, број 2. Андрићград: Андрићев институт, 233–251.

VII. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Сумирајући своје истраживање, кандидаткиња долази до закључка да је постмодерна популарна култура изузетно продуктивна као оквир анализе, као и да се

Макјуан показао као изванредан хроничар времена у коме живи. Сви елементи постмодерне популарне културе присутни у романима откривају право стање у култури и друштву света данашњице, које је обојено бројним мрачним тенденцијама, попут анксиозности, различитих врста брига и незадовољстава, па и неморала. Парадоксално, последњи роман у низу, који радњу Шекспировог *Хамлета* пребацује у XXI век, само указује на чињеницу да се у последњих четиристо година, и поред свих технолошких помака, практично ништа друго није у великој мери променило. Показало се да постепени помак може да се направи управо захваљујући комплексној прогресивној природи самог термина, јер оног тренутка када појединац пронађе значење и задовољство у данашњем друштву, он/она уједно проналази и моделе понашања у његовом фрагментисаном пејзажу, чиме нам је отворен пут ка томе да увидимо сопствени идентитет, као и то какви смо као особе, а самим тим нам постаје јасно и шта желимо у будућности да постанемо.

VIII. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА НАПОМЕНА:

Промишљеним и теоријски чврсто утемељеним ишчитавањем дела прозног опуса Ијана Макјуана кроз призму постмодерне теорије популарне културе, кандидаткиња је дошла до читавог низа вредних увида и закључака. Те је закључке у својој докторској дисертацији изложила прегледним и јасним научним стилем, који употпуњује позитиван утисак о овом научном делу.

IX. ПРЕДЛОГ:

На основу свега изложеног, сматрамо да је Јована Срећковић обрадом теме под насловом **Постмодерна популарна култура у делима Ијана Макјуана** сачинила вредно научно дело, од несумњивог значаја за српску англистику и студије културе. Због тога предлажемо наставно-научном већу Филолошког факултета да ову докторску дисертацију прихвати, а кандидакињи одобри приступ усменој одбрани рада.

Потписи чланова комисије:

др Зоран Пауновић

др Александра Јовановић

др Тијана Парезановић
